

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Václava Novotného a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobce **P. V.**, zast. Mgr. Dagmar Dřímlovou, advokátkou se sídlem Praha 6, Muchova 9/223, proti žalovanému **Ministerstvu zdravotnictví**, se sídlem Praha 2, Palackého náměstí 4, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 24. 2. 2004, č. j. HEM-301-4.2.04/3731, o kasační stížnosti žalobce-stěžovatele proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 6. 2004, č. j. 4 Ca 2/2004 - 21,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Ustanovené zástupkyni žalobce Mgr. Dagmar Dřímlové, advokátce se sídlem v Praze 6, Muchova 9/223 **s e p ř i z n á v á** odměna ve výši 2000 Kč a náhrada nákladů ve výši 150 Kč, celkem 2150 Kč, které jí budou vyplaceny do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze (dále městský soud) napadeným rozsudkem zamítl žalobu žalobce proti rozhodnutí žalovaného ze dne 24. 2. 2004, č. j. HEM-301-4.2.04/3731. Tímto rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání žalobce proti rozhodnutí správního orgánu prvního stupně Krajské hygienické stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze ze dne 18. 12. 2003 č. j. 3848-251/03/KH a toto rozhodnutí potvrdil. Tímto rozhodnutím byl žalobce uznán

vinným přestupkem na úseku zdravotnictví podle § 29 odst. 1 písm. f/ zákona č. 200/1990 Sb., jehož se dopustil tím, že se jednak ve stanoveném termínu nedostavil do zdravotnického zařízení se svojí dcerou nezletilou K. V., trvale bytem N. D. 21, k pravidelnému očkování proti přenosné dětské obrně a virové hepatitidě B a jednak se ve stanoveném termínu nedostavil do zdravotnického zařízení se svým synem nezletilým M. V., trvale bytem N. D. 21, k pravidelnému očkování proti tetanu, přenosné dětské obrně a virové hepatitidě B, tedy z nedbalosti nesplnil povinnost stanovenou v ustanovení § 46 odst. 1 a 4 zákona č. 258/2000 Sb., ve spojení s § 4 odst. 3, § 5 odst. 2 a § 7 odst. 3 vyhlášky č. 439/2000 Sb., o očkování proti infekčním nemocem a byla mu uložena podle § 11 odst. 1 písm. b/ ve spojení s § 29 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb. v platném znění pokuta ve výši 3000 Kč a dále mu byla uložena povinnost uhradit paušální částku 500 Kč jako náhradu nákladů přestupkového řízení. Splatnost pokuty i náhrady nákladů řízení byla stanovena do 15 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí s uvedením účtu.

Městský soud v napadeném rozsudku dospěl k závěru, že žaloba žalobce není důvodná.

Proti rozsudku městského soudu podal žalobce - nyní stěžovatel (§ 105 odst. 1 s. ř. s.) kasační stížnost z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s. Cituje v ní čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 5 a 6 Úmluvy o lidských právech a biomedicině, čl. 10 Ústavy a dochází k závěru, že Úmluva o lidských právech a biomedicině má přednost před zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, čemuž v odůvodnění rozsudku přisvědčil i městský soud. Pokud tedy podle čl. 5 Úmluvy je možné jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas a pokud Úmluva má přednost před zákonem, lze předmětné očkování provést pouze se souhlasem dotčených osob, to je K. a M. V., dětí stěžovatele. Protože v rozhodné době byly obě děti nezletilé, uplatní se ustanovení čl. 6 odst. 2 Úmluvy, podle kterého není-li nezletilá osoba způsobilá k udělení souhlasu se zákrokem, nemůže být zákrok proveden bez svolení jejího zákonného zástupce, tedy rodiče, to je stěžovatele. Z čl. 5 dále vyplývá, že dotčená osoba musí být předem řádně informovaná o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích, přičemž názor nezletilé osoby má být zohledněn jako faktor, jehož závaznost narůstá úměrně s věkem a stupněm vyspělosti nezletilé osoby. Podle čl. 6 odst. 4 Úmluvy zákonný zástupce nezletilé osoby musí být na základě stejných podmínek informován ve smyslu čl. 5 druhá věta Úmluvy. Stěžovatel neposkytl svobodný a informovaný souhlas ani žádné svolení s tím, aby jeho nezletilé děti byly očkovány; stejně tak nebyl předem řádně informován o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích, jak má na mysli ustanovení čl. 5 a 6 Úmluvy. Toto svolení stěžovatel nedal z důvodu svého náboženského a filozofického přesvědčení, když podle čl. 15 Listiny je zaručena svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Stěžovatel tvrdí, že výrok rozsudku městského soudu je v rozporu zejména s ustanovením čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, s ustanovením čl. 5 a 6 Úmluvy o lidských právech a biomedicině a s ustanovením čl. 10 Ústavy ČR. V tom spatřuje jeho nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Navrhl proto, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný v rozsáhlém vyjádření ke kasační stížnosti popřel důvody uplatněné stěžovatelem. Jeho rozhodnutí a rozhodnutí správního orgánu prvního stupně jsou, podle něj, v souladu s právním řádem České republiky. Orgány ochrany veřejného zdraví jsou povinny vymáhat plnění zákonem stanovených povinností v oblasti ochrany veřejného zdraví, a to

i proti vůli povinných subjektů. V dané věci předmětný zákon stanovující povinnost pravidelného očkování za podmínek v něm stanovených není v rozporu s mezinárodní smlouvou. Jak Úmluva o lidských právech a biomedicíně v čl. 26, tak i Deklarace o lidských právech v čl. 29 odst. 2 umožňují zároveň omezení výkonu práv zákonem, a to k zajištění práv a svobod ostatních. Úmluva přitom výslovně vyjmenovává jednotlivé oblasti, v nichž zákonem lze omezit výkon práv a svobod; mezi ně patří i oblast ochrany veřejného zdraví. Je proto na základě čl. 26 Úmluvy přípustné, aby stát v zájmu ochrany zdraví populace a jejích skupin (veřejného zdraví) zákonem omezil právo osoby udělit souhlas k zákroku v oblasti péče o zdraví, a to i pro případ, že k udělení souhlasu je příslušný zákonný zástupce nezletilé osoby. Zákon o ochraně veřejného zdraví právo udělit souhlas omezil mimo jiné na případy pravidelného očkování, kterému se v zájmu ochrany zdraví populace před infekčními nemocemi musí podrobit všechny fyzické osoby, které jsou hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky, jakož i cizinci... K omezení práva osob udělit souhlas k zákroku v oblasti péče o zdraví vedly závažné důvody (některé případy rozsáhlých onemocnění ve světě popsal). K tvrzení stěžovatele o porušení čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod žalovaný uvedl, že orgány ochrany veřejného zdraví v průběhu správního řízení, ani v rámci šetření provedených před jeho zahájením žádným způsobem neomezovaly svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání stěžovatele. Rozhodnutí jimi vydaná neodporují základním lidským právům uvedeným v Listině. Podle čl. 4 odst. 1 Listiny mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Podle čl. 4 odst. 2 Listiny meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny zákonem. V daném případě je povinnost podrobit se pravidelnému očkování uložena zákonem a v jeho mezích prováděcí vyhláškou. Účelem této úpravy je přitom zajištění ochrany zdraví, tedy práva zaručeného samotnou Listinou. S ohledem na to je povinnost stanovená v § 46 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví povinností uloženou v souladu s Listinou. Žalovaný proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost stěžovatele jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek městského soudu v rozsahu a z důvodů v kasační stížnosti stěžovatele uplatněných (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Podstatou kasační stížnosti stěžovatele je jeho tvrzení nezákonnosti rozsudku městského soudu spočívající v nesprávném posouzení právní otázky (ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.).

K tvrzené nezákonnosti podle § 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s. konstatuje Nejvyšší správní soud, že tato spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikována nesprávná právní věta, popř. je sice aplikována správná právní věta, ale tato je nesprávně vyložena. Vztah mezi skutkovým zjištěním a právním posouzením lze charakterizovat tak, že jde o aplikaci právní normy na konkrétní případ nebo situaci.

V daném případě mezi účastníky není sporný skutkový stav ze kterého vycházely správní orgány i městský soud. Stěžovatel je otcem nezletilých dětí K. a M. V. a jejich zákonným zástupcem. Stěžovatel nepopírá to, že se s těmito dětmi před tím, než dosáhly věku 15 let nedostavil k očkování a to vědomě a záměrně z důvodů svého náboženského a filosofického přesvědčení, jak tvrdí v kasační stížnosti a předtím i v žalobě. Podle zprávy MUDr. J. B., praktického lékaře pediatra ze dne 23. 5. 2003 založené ve správním spisu rodiče P. V. a M. V. očkování dětí M. V. a K. V. přes opakované pozvání odmítali. O tom, jakému očkování se mají děti stěžovatele podrobit, stěžovatel věděl a opak netvrdil

ve správním řízení ani v soudním řízení. Krajská hygienická stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze (správní orgán prvního stupně) zahájila se stěžovatelem řízení o přestupku podle § 29 odst. 1 písm. f/ zákona č. 200/1990 Sb. (a rovněž i s matkou dětí M. V.), podle něhož přestupku se dopustí ten, kdo poruší zákaz nebo nesplní povinnosti stanovené nebo uložené k předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění. V rozhodnutí ze dne 18. 12. 2003, č. j. 3848-251/03/KH uvedl skutkový děj z něhož vycházel, tedy z toho, že se stěžovatel nedostavil ve stanoveném termínu do zdravotnického zařízení se svým synem M. V. k pravidelnému očkování proti tetanu, přenosné dětské obrně a virové hepatitidě B a se svou dcerou K. V. k pravidelnému očkování proti přenosné dětské obrně a virové hepatitidě B, čímž z nedbalosti nesplnil povinnost stanovenou v ustanovení § 46 odst. 1 a 4 zákona č. 258/2000 Sb. ve spojení s § 4 odst. 3 a § 7 odst. 3 vyhlášky č. 439/2000 Sb., o očkování proti infekčním nemocem.

Podle ustanovení § 46 odst. 1 věty první zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, fyzická osoba, která má na území České republiky trvalý pobyt, cizinec, jemuž byl povolen trvalý pobyt, cizinec, který je oprávněn k trvalému pobytu na území České republiky, a dále cizinec, jemuž byl povolen přechodný pobyt na území České republiky na dobu delší než 90 dnů nebo je oprávněn na území České republiky pobývat po dobu delší než 90 dnů, jsou povinni podrobit se, v prováděcím právním předpisu upravených případech a termínech, stanovenému druhu pravidelného očkování.

Podle ustanovení § 46 odst. 4 zákona č. 258/2000 Sb. jde-li o osobu, která nedovršila patnáctý rok svého věku, odpovídá za splnění povinností podle odstavců 1 až 3 její zákonný zástupce.

Vyhláška č. 439/2000 Sb. Ministerstva zdravotnictví ze dne 6. prosince 2000 o očkování proti infekčním nemocem, již toto ministerstvo vydalo podle § 108 odst. 1 k provedení, mimo jiných, § 46 odst. 1 a 6 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, v § 1 upravuje rozsah tak, že tato vyhláška upravuje členění očkování a podmínky provedení očkování, způsoby vyšetřování imunity, pracoviště s vyšším rizikem vzniku infekčního onemocnění, jakož i stanoví podmínky, za nichž mohou být v souvislosti se zvláštním očkováním fyzické osoby zařazeny na tato pracoviště a v § 2 nadepsaném očkování, odstavci 1 písm. a/ stanoví, že očkování proti infekčním nemocem se provádí jako pravidelné očkování, kterým se rozumí očkování všech fyzických osob určitých věkových skupin nebo očkování skupin fyzických osob vymezených vyšším rizikem infekce z důvodů jiných než pracovních. Pravidelné očkování proti tetanu upravuje tato vyhláška v § 4, pravidelné očkování proti přenosné dětské obrně upravuje tato vyhláška v § 5, pravidelné očkování proti virové hepatitidě B upravuje tato vyhláška v § 7.

Z uvedených právních úprav účinných v rozhodné době vycházely správní orgány a vycházel z ní i městský soud. Městský soud vycházel z toho, že Parlament České republiky vyslovil souhlas a schválil Úmluvu na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně (dále Úmluva), jako mezinárodní smlouvu o lidských právech a základních svobodách ve smyslu článku 10 Ústavy České republiky, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. 10. 2001 a je uveřejněna pod č. 96/2001 Sb. m. s. Městský soud dále vycházel z čl. 10 Ústavy podle něhož vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázaná, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Dospěl však k závěru,

že v daném případě mezinárodní smlouva nestanoví něco jiného, než zákon, z něhož správní orgány vycházejí. S těmito závěry stěžovatel nesouhlasí.

Stěžovatel vychází z toho, že Úmluva v čl. 5 stanoví jako obecné pravidlo, že jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas, že tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích a že dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat. Dále stěžovatel vychází z toho, že Úmluva v čl. 6 stanoví ochranu osob neschopných dát souhlas a z jeho bodu 2. podle něhož jestliže nezletilá osoba není podle zákona způsobilá k udělení souhlasu se zákrokem, nemůže být zákrok proveden bez svolení jejího zákonného zástupce, úřední osoby či jiné osoby nebo orgánu, které jsou k tomu zmocněny zákonem a také z toho, že názor nezletilé osoby bude zohledněn jako faktor, jehož závaznost narůstá úměrně s věkem a stupněm vyspělosti. Stěžovatel namítá, že nedal souhlas s očkováním svých dětí, nebyl řádně poučen o důsledcích a rizicích očkování a nikdo se neptal na názor dětí. Protože zákon č. 258/2000 Sb. v § 46 odst. 1 stanoví fyzické osobě povinnost podrobit se pravidelnému očkování, bez ohledu na její nesouhlas a v odstavci 2 stanoví odpovědnost za splnění uvedené povinnosti zákonnému zástupci osoby, která nedovršila patnáctý rok svého věku, stanoví zákon, podle něj, něco jiného než Úmluva a proto je třeba v tomto případě postupovat podle Úmluvy, nikoli zákona.

Presvědčení stěžovatele však není v souladu s Úmluvou. Úmluva totiž obsahuje i kapitolu IX – upravující vztah této Úmluvy k ostatním právním předpisům a podle čl. 26 – omezení výkonu práv, bodu 1.: Žádná omezení nelze uplatnit na výkon práv a ochranných ustanovení v této Úmluvě kromě těch, která stanoví zákon a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných. Bod 2. citovaného článku na případ stěžovatele nedopadá.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví a soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví, jejich působnost a pravomoc. V § 2 vymezuje, mimo jiné, tyto základní pojmy:

(1) Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento zdravotní stav je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života.

(2) Ochrana a podpora veřejného zdraví je souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních a pracovních podmínek a zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění, ohrožení zdraví v souvislosti s vykonávanou prací, vzniku nemocí souvisejících s prací a jiných významných poruch zdraví a dozoru nad jejich zachováním. Ohrožením veřejného zdraví je stav, při kterém jsou obyvatelstvo nebo jeho skupiny vystaveny nebezpečí, z něhož míra zátěže rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví.

Ukládá-li citovaný zákon č. 258/2000 Sb. v § 46 odst. 1 fyzické osobě povinnost podrobit se, v prováděcím právním předpisu upravených případech a termínech, stanovenému druhu pravidelného očkování a v odst. 2 odpovědnost zákonného zástupce za splnění povinnosti podle odst. 1 osoby, která nedovršila patnáctý rok věku, činí tak z důvodu ochrany veřejného zdraví. Úmluva v čl. 26 bodu 1. připouští uplatnění omezení na výkon práv

a ochranných ustanovení v ní obsažených, která jsou stanovena zákonem a která jsou, mimo jiné, v zájmu ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných. Povinnost podrobit se ve stanovených případech pravidelného očkování je stanovena zákonem, přičemž na základě jeho zmocnění podle § 108 odst. 1 příslušný orgán Ministerstvo zdravotnictví vydal prováděcí předpis – vyhlášku č. 439/2000 Sb., o očkování proti infekčním nemocem. Za této situace nelze dojít k závěru, že Úmluva stanoví něco jiného než zákon, protože Úmluva úpravu obsaženou v zákoně nevylučuje, ale naopak ji připouští. Postupovaly-li správní orgány ve věci stěžovatele podle zákona č. 258/2000 Sb., nelze jejich postupu vytýkat nezákonnost. K takovému závěru dospěl již městský soud a Nejvyšší správní soud s jeho závěrem souhlasí. Rozhodnutí městského soudu není v rozporu s čl. 5 a 6 Úmluvy ani čl. 10 Ústavy, ani čl. 15 odst. 1 čl. 16 odst. 1 Listiny. Pokud má stěžovatel za to, že zákonem stanovenou povinností podrobit se pravidelnému očkování a zákonem stanovenou odpovědností zákonného zástupce za splnění této povinnosti za osoby, které nedovršily patnáctý rok svého věku, bylo zasaženo do jeho svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání zaručených čl. 15 Listiny a do jeho práva je projevovat (čl. 16 Listiny), pak má Nejvyšší správní soud za to, že tomu tak není, protože nedošlo k zásahu do jeho práva na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, došlo jen k omezení výkonu tohoto práva v souladu s čl. 16 odst. 4 Listiny v uvedeném rozsahu na základě zákona, který sleduje vyšší cíle, a to ochranu veřejného zdraví a je v souladu s čl. 31 Listiny, podle jehož věty první každý má právo na ochranu zdraví, tedy i stěžovatel a jeho děti, takže použitý zákon chrání i je.

Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost stěžovatele za nedůvodnou, a proto ji podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

Vzhledem k rozhodnutí ve věci ztratilo již opodstatnění rozhodovat o návrhu stěžovatele na přiznání odkladného účinku jeho kasační stížnosti.

Žalovaný měl v řízení o kasační stížnosti úspěch a měl by proto právo na náhradu nákladů tohoto stadia řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 s. ř. s.). Protože žalovaný v tomto stadiu řízení náhradu nákladů nežádal a podle obsahu předloženého spisu mu v tomto stadiu řízení prokazatelné náklady nevznikly, rozhodl Nejvyšší správní soud tak jak je ve výroku tohoto rozhodnutí uvedeno.

Pro řízení o kasační stížnosti byla usnesením městského soudu ze dne 29. 11. 2004, č. j. 4 Ca 2/2004 - 41 stěžovateli ustanovena zástupkyně Mgr. Dagmar Dřímlová, advokátka. V tomto případě platí, že odměnu a hotové výdaje zástupce platí stát (§ 35 odst. 7 s. ř. s.). Zástupkyni stěžovatele přísluší odměna za zastupování za dva úkony a 1000 Kč (§ 9 odst. 3, § 7, § 11 odst. 1, písm. b/ a d/ vyhl. č. 177/1996 Sb.) a 2 x režijní paušál 75 Kč (§ 13 odst. 3 vyhl. č. 177/1996 Sb.), tedy celkem 2150 Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. února 2006

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu